

ЦИЈЕНА:
За Црну Гору на годину 8 перпера, на по године 4 перпера.
За Аустро-Угарску Босну и Херцеговину на годину 12 перпера, на по године 6 перпера.
За све остале земље годишње 20 франака у злату, на по године 10 франака у злату.
Прешлаша се вријема само у јошвијем и пољудушним роговима и волаже у најријед.
Поједини број 20 пара за Црну Гору, — за Иностранство 25 пара.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

Le GLAS TZRNOGORTZA, Journal Officiel, paraissant régulièrement chaque samedi et suivant les exigences du service. On s'abonne aux bureaux du journal GLAS TZRNOGORTZA, Cetigné, Monténégro.

L'abonnement pour le pays 8; pour l'Autriche-Hongrie 12 Perpers; pour tous les autres pays 20 francs par an. La publicité est reçue aux bureaux du journal et dans toutes les agences de publicité.

Претплата се шаље само Администрацији Гласа Црногорца на Цетиње.

Допис се шаљу Уредништву — Рукописи се не враћају.

Огласи се шаљу Администрацији и наплаћују се: за сваку ријеч или број до пет цифара и петит слова по 4 пара, гармонд слова 6 пара; цинеро слова 8 пара — за први пут, а за сваки даљи пут у пола од горње цијене. Најмањи оглас наплаћује се 1 перпер — Осим најријед чињене цијене од ријечи, наплаћује се по закону о таксама још по 30 пара за свако поједино оглашавање.

Власник: Државна Штампарија.

Издаје суботом

Уредник и одговорни уредник: Вељко Милићевић

СЛУЖБЕНИ ДИО

ОБЗНАНА

На основу ријешења Кр. Министарског Савјета од данас, аустријске новчанице примаће се на државним благајницама само до 15. септембра ове године, послје ког дана државне благајнице обавезно их неће примати, а у приватном саобраћају могу циркулисати према курсу, који им сам саобраћај одреди.

Скреће се пажња свима новчаним заводима и појединцима, који имају аустријских новчаница, да их замијене нашим боновима или другом монетом код најближе царинарнице најдаље до горњег дана. У случају да царинарнице не би моментално располагале са довољном количином новца за размјену, исте ће издавати подносиоцима аустријских новчаница признанице са потписом старјешине царинарнице под бројем и печатом, које ће им у најкраће вријеме замијенити новцем, чим им овај стигне од Гл. Држ. Благајне.

Цетиње, 25. августа 1914 год. Бр. 7909.
Министар Финансија и Грађевина,
Р. Поповић.

ОБЗНАНА

Законом од 25. јула тек. године, пуштени су у саобраћај стари бонови од 1 и 2 перпера пошто је на њима претходно отиснут црвеним мастилом датум истога закона.

Међутим, у приватном саобраћају почели су циркулисати стари бонови од 5 перпера, чија вриједност, разумије се, није легализована, а може се претпоставити, да ће се и још неповучени бонови од 10, 50 и 100 перпера појавити у промету на исти начин.

Да би се сузбиле несавјесне спекулације појединаца, овим се ставља до знања заинтересованима, да је законом призната вриједност само оних бонова од 1 и 2 перпера с горњим датумом и према томе, бонови од 1 и 2 перпера без датума црвеним мастилом, као и сви стари бонови веће вриједности, немају законске заштите.

Из канцеларије Министарства Финансија и Грађевина. Број 7919. 26. августа 1914. год. Цетиње.

ОБЗНАНА

Пошто се према поновном стјечају Министарства Просвјете и Црквенијех Послова од 19. јуна т. г. број 2624, који је излазио у неколико бројева службеног листа, нијесу још јавили на попуњење упражњених мјеста сви учитељи и заступници учитељски, то се овим обзнањују, да су то дужни учинити најдаље до 15. овог мјесеца, јер ће се у противном случају упражњена мјеста попуњити пријављеним већ кандидатима без обзира на непријављене.

Број 3363. Из канцеларије Кр. Министарства Просвјете и Црквенијех Послова од 2. септембра 1914. г. Цетиње.

НЕСЛУЖБЕНИ ДИО

Дворске и дипломатске вијести

— Његово Краљевско Височанство Књаз Насљедник повратио се из Бара на Цетиње.

— Заст. Предсједника Краљев. Владе и Министра Војног г. Р. Поповић био је потоњих дана државним послем у Бару, одкуда се онамад повратио у пријестоницу.

Његовом Краљ. Височанству
Насљеднику Краљевићу АЛЕКСАНДРУ
ВАЉЕВО

Пресрећан због радосне вијести, да те је наш моћни заштитник Његово Величанство Цар Руски одликовао својим високом војничким одликом и тијем учинио видно признање теби и читавој твојој храброј војсци, — ја хитам, драги Мој Александре, да ти из свега срца честитам то ријетко одликовање, које Ме испуњава особитом радошћу.

НИКОЛА

Операције и нови успјеси наших црногорских и србијских трупа

На подне 31. августа црногорска војска потукла је непријатеља код Курилова у правцу Крстац—Гацко. 1. септембра српске су трупе послје ујорне борбе заузеле Вишеград и успјешно продвжују најпредовање на лијевој обали Дрине. Они дјелови српске војске, који су код Бајине Баште, пријешли су на лијеву обалу Дрине и успјешно продире у унутрашњост Босне. На фронту Љубовица—Зворник у правцу Кривња воде се и даље ујорни бојеви. Ситуација је за нашу војску све боља и боља. На фронту Лозница Љешница наше су трупе онемогућиле непријатељу, који је код Курјачице прешао на нашу страну, да се и даље развија и држе га чврсто прикованог уз саму обалу Дрине. На фронту Љешница—Гача непријатељ је покушао пријелаз код Крчевине, али му је цијела погонска заштита од двије чете уништена. Том приликом заробљен је један официр и 50 војника. На сјеверном фронту према Сави наше трупе, и ако су стално са успјехом најпредовале, повучене су из јаким стратегијских разлога. На фронту према Дунаву није се десило ништа ново.

Овдашњи Царско-Руски Војни Агент, г. генерал Н. Потапов, примио је ово званично саопштење:

Петроград, 1. септембра у 7 сати по подне.

На аустријском фронту наша војска прелази ријеку Сан. На самој позицији Рави—Руска узето је 30 топова, а заробљено више од 8 000 војника и огромна количина убојног материјала и хране. У мочварима око Бјелгораја налазе се често аустријске батерије, које непријатељ није могао извући. Армија генерала Бруслова, против које су Аустријанци извршили пошљедњи очајни напад, заробила је много војника, узела много топова и цијеле паркове, о којима се инвентар још води. Генерал Бруслов конститује, да је руска војска показала брзину, постојаност и јунаштво. Команданти корпуса управљали су одлучно и хладно војском и односили у критичном моменту побједу. Посебно истиче генерал Бруслов маркантно дјелатност генерала Ратка Димитријева. На десној обали Дњестра Аустријанци су се повукли према Доргобичу. Главни град Буковине Черновице и цио његов округ заузети су без боја.

Петроград, 2. септембра у 1 сат и 50 минута подне. Брзо и енергично наступање војске генерала ађутанта Рененкамфа у Источној Прусској и наши одлучни успјеси над аустријском војском која је бројила више од милион бораца, принудили су Нијемце да привуку са западне границе знатну количину своје војске. Од 15. до 25. августа Нијемци су непрекидно довозили појачања на свој источни фронт и коначно пријешли у наступање преко Маурских језера, на терену, који им је био врло добро познат и који је представљао низ језера и шума. Заобилазећи десним крилом унапријед они су знатном снагом угрожавали фронт Норденбург—Голдап—Сувалки.

Овај маневар, који је угрожавао војску генерала Рененкамфа, наишао је на отпор наших бочних заштитница, које су смјело и храбро задржале непријатељску навалу. Првога септембра, послје бојева, које је непријатељ скупо платио, наша је војска у целини изведена из тешкога положаја и још је заузела важне позиције за даље операције.

Петроград, 2. септем. У 5 сати по подне.

На Галицијском бојишту до сада нигдје нијесмо наишли на отпор са стране разбијеног непријатеља, који се без прекида повлачи. Пошто смо узели јако утврђену позицију Гродек и дошли до Мосциска, наша се је војска примакла Пшемислу на један дан марша.

На Источно-Прусском фронту није било 1. септембра никаква боја.

Овдашње Француско Посланство примило је од своје Владе ово саопштење:

Бордо, 2. септембра. Наша офанзива наставља се на цијелом фронту 31. августа.

На нашем лијевом крилу француска коњица посјела је Мондидје и Роа, њемачке се трупе повлаче од Амјена ка Перону и Сен Кантену.

На истоку од Ремса оне су се јуче биле дефанзивно организовале на линији старих утврђења Бермона, Витриа, Ножанлабеса, али већ се данас штаб једне наше армије могао смјестити у Ремсу.

У Аргоњи њемачке трупе биле су јуче на сјеверу од линије Трианкур, Исанкур, пошто су одустале да нападају на фортицу Кројан на ријеци Мези.

Француски Лорен био је потпуно евакуисан синоћ. Непријатељ одступа преко границе њемачке пут Шато—Сален, Диез и Сарбурга.

Нијемци протјерани из Француске

ПЕТРОГРАД, 2. септембра. Према званичном саопштењу, војске су њемачке потпуно избачене из свих позиција, које су Нијемци претходно били утврдили за одбрану. Њемачка је војска потпуно напустила француско земљиште.

Аустрија тражи мир

ПЕТРОГРАД, 3. септембра. Овдашњи листови добили су депешу из Берлина да је Аустро-Угарска предложила Србији мир.

Руски проглас Бугарском Народу

Предсједник „Славјанског Благотворителног Обшчества“ у Петрограду, г. генерал Петар Паренсов послао је Краљевској Влади са спроводним писмом копију прогласа, што га је Друштво упутило на Бугарски Народ поводом наше заједничке ратне акције против заједничког непријатеља.

Доносимо тај проглас у вјерном преводу, јер заслужује потпуну пажњу.

„Петроградско Славенско Добротворно Друштво, које је увијек будно стајало на бранику славенских интереса у тешким приликама по Славенство, не може остати без ријечи и обраћа се Вама, браћо Бугари, у овом последњем одлучном часу, кад се коначно и за свагда рјешава судбина свих славенских народа. Сада, под навалом нашег заједничког непријатеља, ми се примичемо крају оног историјског часа, чији су први тренуци за Вас откуцали још 1877. године.

Осврните се на прошлост, замислите се у садашњост и станите у братске редове свеславенских бораца, сједините се у опште великом дјелу борбе за слободу свих славенских народа! Заборавите на своје унутрашње партијске рачуне и, пруживши руку помирења својој браћи српској, покажите диван примјер самопријегора и великодушности, који ће по заслуги оцијенити историја!

Помислите, што ће бити с Бугарском, ако се она у овом тешком часу одрече веза јединства са Славенством, и ако пође, вођена гомилом слијепца и честољубивих људи, лажним путем. Она ће онда у најкраће вријеме постати осамљеном у славенском свијету и свршиће са својом државном самосталношћу у чељустима германства.

Збаците са себе све туђе духовне окове. Послушајте само глас братске крви — а тај не можете да не чујете — глас, који Вам заповједно казује: „С Русијом и са Славенством“.

То је Ваш пут. Другога нема. Сада или никада!“

Рус и Пољак

(Амфитеатров—Сјенкијевић)

Послије ове незаборавне прокламације којом Русија навјести нови живот Пољака, васкрс њихов из мрака робовања, управо је чувени романсијер и пјесник трагичне пољске душе Енрик Сјенкијевић један моћни и топли апел на аустријске Пољаке да се склоне под братско окриље рускога народа. Хисторичко је то отворено и снажно Сјенкијевићево писмо изашло у римском „Борнале де Италија“, и изазвало је силно одобравање и одушевљење не само од стране њемачких и аустријских Пољака, који на хиљаде живе као прогнаници у Италији, него и од стране истих емиграната — Руса, што под небом Мациније и Гарибалдијеве отаџбине сањају и раде на бољим данима свога народа. Александар Амфитеатров, један од најприснијих пријатеља Максима Горкога, дао је јавно изражаја своје симпатије у име све своје прогнане браће брату Сјенкијевићу.

„Видо сам у „Борнале Д'Италија“ — пише он уреднику тог листа — апел Енрика Сјенкијевића краковским Пољацима. Породила се у мени једна жарка жеља да пошљем славном словенском романописцу поздрав мога пријатељства и брат-

ства. Али, пошто не знам, где би се он могао налазити у овим бурним часовима, молим Вас да ме као госта примите у свој лист са ово мало редака. Надам се да ће ови преко европске штампе наћи човјека, коме су управљени.

Енрику Сјенкијевићу.

Мој племенити учитељу и брате!

Много је година прошло од нашег сусрета у Варшави — и ево ја не могу да се уздржим, и ако овако из далека, и ако тек преко писма, да Вашу поштену пољску руку не стегнем мојом руском.

Неизрецив био је занос, с којим сам данас прочитао Ваш родољубиви позив краковским Пољацима, позив диктиран осјећајем човјека, који је у себи сву снагу словенске природе проткао грацијам латинске културе. Ви имате потпуно право. На заставама руским, око којих се скупио цео руски народ без разлике странака и политичких циљева, написан је онај исти мотив: „За слободу нашу и вашу!“ — који бијаше подигнут прије педесет година од застава пољских. Заједничким замахом тргнуо се слободњачки словенски свијет под њемачким маљем. Русија, Пољска, Литва — поново се налазе у истој ватри, као у бурним временима крсташких ратова, од Вас тако величанствено опјеваних. И нова једна битка код Гринвалда, неупоредиво ужаснија и дужа од прве, спасиће Европу од најезде милитаристичких Теутона. Свети сан најбољих синова руског и пољског народа близу је да се обрати у стварност. Сјене Пушкина и Мицкијевића поново ће се објумити пријатељски, још тјешње него у оним данима, када су браћа pjesници заједно проводили своје свете ноћи под сјеном споменика Петра Великога. Кроз осамнаест година ја сам посио у души сан руско-пољског измирења и нијесам изгубио ову живу наду нити у најтежим данима. Кад рат, који сада вихори, не би донио но само овај плод — утврдио само мир, братство и пријатељску кооперацију Русије и Пољске — и тада би благословен био и оправдао би све своје ужасне жртве. Дан измирења, у коме сам ја видео зору нове слободне Пољске, био је за мене дан превелике радости, који је посветио жалосно вријеме у коме живимо: као зрака ненаданог сунца што продрије у најдубљи мрак!

Нека горн и нека сија наша зора славенска! Нека живи аутономна Пољска! Нека живи велика Русија која је подиже из вјековног праха! Нека живи неразријешиво братство великих славенских народа! Нека живи Екрик Сјенкијевић, pjesник-бунтовник, Тиртеј свог племенитог народа!“

Александар Амфитеатров.

Непријатељи рода људскога

„Новоје Време“ под овим насловом донесе следећи уводни чланак:

Енглеско право у средњем вијеку разликовало је *злочинце*, у коју су категорију спадали и убице, од *непријатеља рода људскога*, под који појам спадали су, у колико се сјећамо, пирати т. ј. поморски разбојници, отровници (који трују) и двојенци. Разлика је била у кажњавању врло знатна: прости злочинци кажњавали су се, кад су дјело извршили у енглеским границама; а непријатељи рода људскога кажњавали су се без обзира гдје су дјело извршили.

Како изгледа, мораћемо се повратити овоме појму енглеских криминалиста средњег вијека; јер се сваки дан добива све виши утисак, да Нијемци траже за себе тај почасни назив *непријатеља рода људскога*. — *Hostes humani generis*.

Телеграф је донио вијест, да је један пароброд „Сјеверо-германског Лојда“ у Црвеном Мору покушавао

да прекине англо-индијски кабел (подморску телеграфску жицу) који везује Енглеску са већином њених колонија, па и с Русијом; али га је један миноносац потопио.

Тај поступак једног трговачког брода у вријеме рата не може се разјаснити него само великом забуном, у којој се њемачке власти налазе. Тако да не знаду што раде. До сада су се бродови дијелили на војне и трговачке. Са војницима се ступало у бој, а трговачки су се само ловили, да се прегледају, и само су се онда потапали, када су покушавали да утеку и противили се прегледу. Ако се обичини горња вијест, за Њемачку ће бити избрисана разлика, која дијели трговачке бродове од ратних. Државе које ратују с Њемачком биће у праву, да топе њемачке трговачке бродове као ратне. Трговачки бродови су се досад користили неком неприкосновености, али су били обавезни да не служе ратним интересима. Од сада су Нијемци сами себе поставили изван закона.

Још више поражава поступак Нијемаца са минама у Сјеверном Мору. Цар Вилхелм се одавна труди да створи од Нијемаца мрнарне. Они су себи створили флоту, али у првом озбиљном поморском рату, они су показали да немају поморске психологије ни мало. Јер мрнар, који љуби поморство, он неће море засијавати минама, које слободно пливају, пошто он схваћа све ужасне последице отуда. Стручни људи тврде, да ће пловидба по Сјеверном и по Балтијском Мору бити опасна за пет до осам година. То недјело мало може утицати на исход рада, али ће велику штету претрпјети пловидба пошто се мир закључи. Ваистну Нијемци су не прости злочинци него непријатељи рода људскога.

Њемачка влада је потписала конвенцију међународну, од 5. октобра 1907., која то најстрожије забрањује. Али се њемачка влада ни најмање не обзире на установе те конвенције. Почињено злочинство није извршено од појединих Нијемаца, него од саме државе. У јуридичкој литератури прије је постојао спор: може ли држава, као таква, починити злочинство? Нијемци су о томе расправе писали. Онда тај спор већ не постоји: ето пред нашим очима злочинство извршено од стране једне државе.

Ако у Европи постоји јединство културе, ако европске државе имају општи појам о правци и неправци — злочинство њемачке империје не смије проћи неопажено... С њом треба поступити по начелу: око за око, зуб за зуб. Непријатељи рода људскога, ви ћете видјети што значи газити и божанске законе!

„Велики сан“

Вико Пелицари, новинар талијански, извјештајући у „Борнале д'Италија“ свој народ о утисцима што их је добио за боравка на нашем Цетињу, изнио је и неке сличнице, које су од нарочитог интереса за садашњу нашу словенску ствар. Боравећи у једноме од наших хотела он је имао прилике да се сретне с једном малом групом француских мрнара и црногорских војника, па поводом тога пише: „...Весели другови, експанзивни, срдачни; али, нијесу морнари, нијесу Французи, нијесу Црногорци: то су Хрвати из Далмације, поданици Аустрије. Они који имају на себи морнарско одијело то су ђаци. Налазили су се у Паризу у часу кад је био проглашен рат, и да би се заједно са својом браћом Словенима борили против премрске Аустрије, ступили су у француску морнарицу. Нијесу сами: још тројица, ђаци и ови, урадише исто; многи други још дош-

ли су овамо са свих страна свијета и постадоше црногорски и србијски војници. Славени су у души, говоре добро талијански (а познају осим српског језика и француски) и одлучно исповиједају велики сан, охолу тежњу своје расе. Мало фраза, но какав програм! „Од Котора до Трста све је словенско!“.

И оно што сви ми видимо и знамо није избјегло ни овом Талијану: он види и зна да су ово почетци стварања једне нове Југославије на плавоме Јадрану.

Фоча, 2. септембра. *Синоћ су наше трупе заузеле Горажду у Устијрачу. Непријатељ се нагло повлачи.*

Фоча, 3. септем. *Наше су трупе данас заузеле Јабуку и сва утврђења око исте. Непријатељ се дао у дивље бјегство. Било је на непријатељској страни много мртвих и рањених. Заробљен је један официр. На једном мјесту нађено је 50 љешева. Зајлијени су и два топа. Наши губитци незнатни.*

Фоча, 4. септем. *Наше су трупе јучер овладале свима позицијама извише Горажде. Нађен је велики број Срба из Чајнича и околине у затворима у Горажду. Одмах су пуштени на слободу. Командант Санц. Одред дивизијар Јанко Вукотић јуче је свечано дочекан у Горажди.*

Бар, 4. септем. *Јутрос у 4 и по сата јојавила се је једна аустријска оклопница са 6 торпљера на јучини, јловећи југ Бара. Кад су дојловиле на једно 3 километра до Вољуице, отјочеле су бомбардовати наше јоложаје. Избачено је око 100 метака. Ни један метак није учинио никакве штете. Гранате су падале поред мора и у море, око кеја. Двије су гранате пале у село Шушањ код цркве (од скоро у Аустријској граници); али без јошљедица. Ескадра је в 6 сати отјловила у Боко-которски залив.*

Бар, 4. септембра. *Јучер је један аустријски аероплан летио над Баром и Сјичом. Бацно је двије бомбе, од којих је једна експлодирала, на тргу у Сутом Мору (Сјич), не учинивши никакве штете.*

ТЕЛЕГРАМИ

Ниш, 31. августа. Предсједник Министарског Савјета Мин. Ин. Дјела г. Никола Пашић упутио је главнокомандујућем царско-руске војске Великом Књазу Николају Николајевићу овај телеграм: С неописаном радошћу примили смо преко овдашњег царско-руског посланства саопштење Врховне Команде руске војске о потпуној побједи руској над аустро-угарском војском на цијелом фронту у Галицији. Увјерени смо, да ће ова побједи донијети нов слободан живот како западним тако и јужним Славенима, који су стољећима чамели у ропству хабзбуршком. Молимо Ваше Царско Височанство да заједно са цијелом ослободилачком царском војском примите срдачна честитања и да вјерујете у непоколебљиву братску оданост српскога народа према великој Русији и у његово безгранично поуздање у њену јединствену славу армију. У име српке владе, Пашић“.

Петроград, 31. августа. Налазећи се пред потребом да поклонимо особиту пажњу Галицијском ратишту, на коме су наши успјели узимати све више маха и све јаче се истицати, ми смо тренутно били спријечени да у Источној Пруској располажемо са довољно снаге, да би наставили срећно започето продирање. Посљедњих дана мјесеца августа војска генерала Ренекамфа задржала се на линији Гердаген—Либау. Крајем августа њемачке трупе су предузеле општу офанзиву противу те војске као и

експанзивно кретање у правцу наше јужне границе. Нераван облик терена у предјелу Мазурских језера отежавао је да се дође до тачне оцјене о бројности трупа, које су се ту биле сакупиле. Тек 28. авг. откривено је њемачко кретање противу лијевога крила генерала Ренекамфа у намјери да га заобиђе. То кретање приморало нас је на повлачење. Сјутра дан да би спријечили непријатељу офанзиву ми смо предузели на извјесним тачкама активне операције, на основу којих је утврђено да се налазимо пред бројно веома надмоћнијим њемачким трупама. На томе фронту воде се борбе.

Атина, 31. авг. Министар спољних послова Стреит дао је оставку. Вођење спољних послова предузео је Веницелос.

Петроград, 1. септембра. Руска коњица је отпочела огорчену борбу са њемачким трупама, које су биле ушле сјеверно од Пољске, а јужно од Мазурских језера. Непријатељ је претрпио велике губитке код Мишијеца и Хожела.

Цариград, 1. септембра. Јуче је мала транспортна лађа, која је служила за пријенос трупа, потонула у ноћ у пристаништу услед судара са једним талијанским паробродом. На броду је било 110 војника. Само су се 15 могли спасти, а остатак заједно са персоналом удавио се. Министар финансија је наредио с обзиром на тешкоће у саобраћају да се благајнички бонус од 1867., издани на подлози ратнога данка, исплаћују само у Цариграду.

Штокхолм, 1. септембра. Скупштина је примила Владан пројект за одбрану земље. У дебати су шведови партија изјавили, да су сагласни са објављеном неутралношћу. Шведска хоће мир, али хоће и то да је увијек припремна за одбрану своје независности.

Лондон, 1. септембра. Лорд Керзон у једноме говору, држаном у Глазгову, рекао је, како се нада, да ће копла белгијских коњаника свијетљати у улицама берлинским и да ће енглески Индијанци водити се у потсдамским парковима.

Анверс, 1. септембра. (Званичан телеграм). Провинција Анверска и Линбуришка сасвим су очишћене од непријатеља као и готово читав источна Фландрија. Наше су трупе понова заузеле Термонд. У околини ове вароши била се посљедња битка, која је непријатеља стала озбиљних губитака и најзад га у бјегство отјерала. Једна њемачка колони покушала је извести заобилажење према сјеверу, али је на вису Ренап била заустављена и вратила се на југ. Операције које је наша војска предузела противу њемачких снага, које су маскирале утирђени положај према Анверсу, предузете су данас са методом и са успјехом. Наша војска напредује и наноси непријатељу велике губитке, нарочито благодареди дјецтву наше артиљерије и дјецтву наших великих пољских топова, које је врло снажно.

Бордо, 1 септ. Генерал Жофр телеграфисао је влади, да се француска побједи показује потпунија и све сјајнија. Непријатељ је у пуном повлачењу; он нам и даље оставља заробљенике, рањенике и материјал. Послије херојских напора наших трупа за вријеме страховите борбе, која је трајала од 23. до 30. августа, наша војска врши једнако гоњење, коме нема равна по обиму и по интензивности. На нашем лијево крилу прешли смо ријеку Ен испод Соасона. Валенсијен су Нијемци евакуисали. На центру су наше армије сјеверно од Марне у Аргони. Непријатељ је напустио Равињи и зауставио се на Лемону. На истоку заузеле смо Сен Дни, Рен и Ливевил.

Ниш, 1. септембра. Сјутра, 2. ов. мј. у 11 часова прије подне у овдашњој саборној цркви одслужиће се благогословље за побједу Руске, Француске, Енглеске и Белгијске војске.

Петроград, 1. септембра. Према још непотврђеним вијестима руска коњица се налази пред Позеном и Бреславом.

Петроград, 1. септембра. Јавно мишљење Француске констатује, да је и покрај велике удаљености, која раздваја савезничке побједоносне армије, ипак успостављена тијесна веза, пошто је непријатељ принуђен, да своје трупе пребацује с једнога ратишта на друго.

Генерал Жофр, у својој дневној заповијести, захваљује војсци, што је свој задатак сјајно извршила према отаџбини, а за тим констатује, да се француска офанзива енергично продужава. Република се може поносити, што је спремила тако спремну војску. — Француско саопштење утврђује, да се је петодневна битка завршила с потпуним одступањем њемачке војске. Французи одлучно гоне непријатеља задобивајући богати ратни плијен.

„Матен“ каже, да је у борби на ријеци Марни учествовао 46 корпуса с једне и друге стране. Положај престолонашљедникове војске, која се налази у Аргонским шумама, сматра се као врло неповољан.

Петроград, 1. септембра. Путници, који стижу из Одесе, причају, да дипломатски кругови у Цариграду очекују најенергичније протесте од стране Сједињених Држава због укидања капитулација.

Тифлиски кореспондент „Новога Времена“ саопштава, да њемачка струја може увући Турску у авантире, којима се исход може унапријед одредити. Русија не треба да се прибојава, пошто египатски, кавкаски и туниски муслимани изјављују младотурцима, да не могу рачунати на њих ако се ријеше да ратују против Тројног Споразума.

Ниш, 2. септембра. Предсједник Министарског Савјета г. Никола Пашић упутио је ову депешу: Његовој Екселенцији Рене Вивијани-у, предсједнику Мин. Савјета, Бордо. Дубоко усхићени добром вијешћу о великој побједи, коју је неустрашима француска војска задобила над њемачком војском после шестодневне херојске борбе, краљевска Влада од свег срца честита Влади Републике и одушевљено поздравља овај велики и сјајни успјех наше ратне браће, славних војника Француске.

Ваљево, 2. септембра. Продирући на непријатељско земљиште преко Саве наше трупе сазнају о сваковрсним насиљима, која су Аустријанци чинили над тамошњим Србима. Отимачина, обешчашћивање и стријељање били су у последње вријеме свакодневни догађаји у оним мјестима, која су насељена Србима. Повлачећи се испред наших трупа аустријска војска повела је собом српске попове, учитеље и трговце у Варадин као таоце.

Цариград, 2. септембра. У једноме разговору са сарадником „Жен Тирка“ Министар Ун. Дјела Талат беј оправдава укидање капитулација и додаје: „Ако нам силе буду правиле тешкоћа, ријешени смо да до краја бранимо своје право свима средствима, која нам стоје на располагању. Ја сам упутио циркулар свима властима у унутрашњости и наредио им да не праве разлику између странаца и Отомана. Један лист јавља, да је царинска управа ријешила, да се почевши од 1. октобра наплаћује при увозу сто од сто царине на штофове, ципеле и алкохол прве врсте.

Рим, 2. септембра. Агенција Стефани сазнаје из Драча под 29. да

је дан Султановог рођења прослављен од једног збора поглавица и трупа, који су се искупили на тргу пред дворцем и одржали молелствије. Последње тога шефови комитета примили су у дворцу угледне људе. Испаљен је 21 топ, а варош је била искићена и у вече осветљена.

Рим, 2. септембра. „Осерваторе Романо“ објављује енциклику папе Венедикта XV. у којој папа изражава своје ужасавање и бол, што присуствује једном тако страховитом рату, што види гдје се један велики дио Европе поустоји мачем и огњем и што се боји крвљу хришћана. Грљећи са осјећањем Хришћанског пастира сву дјецу цркве, папа неће ништа пропустити да би учинио крај овој борби, пуној несрећа, као што је чинио и Пио X. Папа Венедикт XV. препоручује свој дјечи цркве да се обрате Богу јавним молитвама да овај рат престане. Енциклика вели: Преклињемо оне који управљају народима, да престану њихове распре ради спаса људскога друштва. Доста је било рушења и доста је проливиено крви те сад могу похитати да отпочну преговоре за мир и да се рукују. На тај ће начин добити високу Божију награду за себе и за своје народе“.

Петроград, 2. септембра. После дужег повлачења, француске војске потпомогнуте од енглеских трупа, зауставиле су се на обалама Марне да ту приме општу битку. Прије одлучне борбе шефови француских и њемачких армија упутили су официрима и војницима дневну заповијест, објашњавајући им важност борбе, која се отпочиње и позивајући их да умру прије него што попусте. Француски и енглески званични комуникаци констатују, да је непријатељ, благодарећи пожртвовању и патриотском полету савезника, побијеђен и да се на цијелом фронту битке нагло повлачи, удаљавајући се од Париза. Ово се повлачење врши грозничавом журбом, јер Нијемци напуштају многу ратну муницију и остављају много ратних заробљеника. Савезничке трупе енергично гоне непријатеља. У исто вријеме белгијске трупе напале су у позадини њемачка појачања, која су ишла у помоћ њемачкој војсци, која оперише у Француској. Борба се је свршила повољно по Белијанце, који су отјерали Нијемце из предјела Анверса, Линбурга и Фландрије. „Рајтер“ јавља, да ће Сједињене Америчке Државе да се придруже силама противу укидања права странаца у Отоманској Империји.

Париз, 2. септембра. Предсједник Поенкаре упутио је предсједнику Вилсону телеграм, чињећи га пажљивим на клевете њемачке владе, која жели да обрне улоге, оптужујући Французе да тобоже употребљавају зрна дум-дум.

Лондон, 2. септембра. Пресбиром јавља, да су енглеске трупе прешавши ријеку Урк, гониле јутрос непријатеља најенергичније заробивши 200 војника. Француска 3-ћа армија, користећи се спорошћу у повлачењу Нијемаца на свјеверу од Витрија, отела је сву артиљерију њемачког корпуса. Наши аероплани осматрају нагло повлачење непријатеља. Коминике од 31. ов. вели: На нашем лијевом крилу Нијемци су у потпуном повлачењу између Оазе и Марне. Јуче је њихов фронт био расијан. Њихова коњица изгледа изнурена. Енглеско-француске трупе, гонећи непријатеља, наишле су јуче само на слаб отпор. Нијемци су евакуисали варош Витри ле Франсоа, гдје су се били утврдили. Нападнути између Сермеза и Равањига Нијемци су оставили богат плијен.

Ваљево, 2. септембра. Јуче су код Вишеграда наше трупе, после упорне борбе, заузеле непријатељски мостобран. На десној обали Дрине код Бајине Баште извјесни наши дјелови пријешли су на лијеву обалу Дрине и продужили наступање у унутрашњост Босне. На фронту Љубовија—Зворник са непријатељским трупама које су наступале ка Крупњу, бој се продужава под повољним околностима по нас. На фронту Лозница—Љешница непријатељ је покушао пријећи на десну обалу Дрине код Курјачице, али је од наших трупа енергично спрјечен. На осталим дјеловима фронта није се десило ништа значајније.

Париз, 2. септембра. Кад су француске трупе ушле у Витри ле Франсоа, у локалу, гдје је био штаб 3. њемачког корпуса нађена је ова дневна заповијест генерала Тулфа фон Шепс и Дердекбаха: Витри ле Франсоа, 7. септембра 10 ч. 30 м. јутро. Циљ наших дугачких и тешких маршева постигнут је. Главне француске снаге морале су примити борбу, пошто су се непрестано повлачиле. Велика одсудна битка је близу и цијелокупна снага њемачке војске као и снаге нашега корпуса ући ће у борбу на цијелој линији која иде од Париза до Вердена. Да би смо спасли благостање и част Њемачке, ја очекујем од сваког официра и свакога војника, и поред тешких борба последњих дана, да ће потпуно и до последњег даха испуњавати дужности. Све зависи од резултата сутрашњег дана.“ Вриједно је напоменути, да се према овој заповијести придаје битци на Марни иста важност и са стране главнокомандајућег француске војске, генерала Жофра.

Петроград, 2. септембра. Званично саопштење енглеско потврђује, да се њемачка војска у Француској повлачи на цијелом фронту уз тешке губитке.

Белгијско саопштење доноси, да су се белгијске трупе повукле испред надмоћнијег непријатеља са троугла: Брисел—Лувен—Малин у правцу Анвершија утврђења. Нијемци су претрпели огромне губитке. Ове белгијске операције, којима је био циљ да привуку на Белгију што већу њемачку снагу, потпуно су успјеле.

Француско саопштење јавља, да су француске трупе заузеле Амјен, који су Нијемци напустили. Једна енглеска подморска лађа потопила је велику крстарицу њемачку „Хела“.

Лондон, 2. септембра. Духовни вођа муслимана у Индији дошао је у Енглеску да понуди своје личне услуге и своја средства за рат. Како нема никаквога војничког обрзобања, тражио је да служи као прост војник.

Ваљево, 2. септембра. Наше трупе, које су код Вишеграда пријешле на лијеву обалу Дрине, успјешно продире даље у унутрашњост Босне. Они наши дјелови, који су на лијеву обалу Дрине пријешли код Бајине Баште, заузели су после јаче борбе Пашино Брдо и продире ка Сребрници. На фронту Љубовија—Зворник у правцу Крупња воде се и даље упорни бојеви. Ситуација наших трупа стално се побољшава. Приликом напредовања центра заплићена су три непријатељска топа и на фронту Лозница—Љешница Рача сви покушаји непријатељски да пријеђе на десну обалу Дрине, осујећени су. Исто тако спрјечено је прелажење непријатеља из Парашнице. На фронту према Сави и према Дунаву нема ништа значајније.

Лондон, 2. септембра. (Рајтер). Ситуација њемачке војске постаје сваког дана све критичнијом. Не само што није могла да се задржи

у шанчевима, које је подигла на сјеверу од ријеке Ена, између Компјена и Соасана, него јој је разбијен и њен центар. Нијемци су се морали повући из Аргона пут сјевера. Повлачење њемачко продужује се на цијелом фронту. Велике масе Белгијанаца појавиле су се у близини Брисла, и оне пријете озбиљно да заузму Брисел.

Петроград, 3. септембра. Заједничком њемачко-аустријском војском командовао је аустријски генерал Ауфенберг. Од ње су Руси заробили 300 официра и 28.000 војника и 400 топова, а од друге одвојене аустријске армије Руси су заробили 500 официра и 70.000 војника. Од почетка рата до сада заробљено је око 170.000 војника, преко 1000 официра и огроман ратни плијен.

Петроград, 3. септембра. Француско јавно мишљење држи да су савезничке војске и поред велике удаљености, која дијели побједничку руску и француску војску, у тијесној вези, јер су Нијемци приморани да бацају своје трупе час на једно час на друго ратиште.

Петроград, 3. септембра. Главнокомандајући генерал Жофр у дневној заповијести захваљује војницима што су сјајно испунили дужност према отаџбини. Француска офанзива, вели генерал Жофр, биће енергично настављена. Дневна заповијест свршава се ријечима, да *Република може да буде горда што је ирицремила такву војску.*

Петроград, 3. септембра. Париски „Матен“ пише, да су у битци на Марни узели учешћа 46 корпуса. Исти лист цијени да је положај војске њемачког Насљедника у аргонској шуми веома критични.

Петроград, 3. септембра. Вечерас за вријеме свечане представе у опери стиже вијест главнокомандајућег, да су Руси *потпуно разбили заједничку њемачко-аустријску војску и двије засебне аустријске армије. Руси су заробили 38.000 војника и задобили огроман ратни плијен.* Одушевљење неопишано. Бурне су овације чињене представницима Француске, Енглеске, Србије и Јапана, који су били присутни опери. Оркестар уз клицанье публице свирао је химне свих Савезника.

Софија, 3. септембра. Генерал Фичев наименован је за Министра Војног; досадањи Министар Бојцијев долази на његово мјесто за војног инспектора.

Ниш, 3. септембра. Његово Величанство Цар Русије благоволио је подарити највећи руски орден Светога Ђорђа златни крст, Њ. В. Престолонашљеднику Александру за ратне заслуге његове и српске војске.

Петроград, 3. августа. Из Галца јављају под 1. да су тамо биле велике манифестације у корист тројног споразума. Огромна маса свијета, у којој су биле заступљене све друштвене класе и школска младеж, прошла је варошким улицама акламирајући Русију, Француску и Енглеску. Аустријски и њемачки консулат чува полицију.

Петроград, 3. септембра. Узвишена заштитница Црвеног Крста Царица Марија Феодоровна примила је у аудијенцију двије санитарне мисије, које се шаљу у Србију и од којих је једну организовао Црвени Крст, а другу Словенско Добротворно Друштво. Српски посланик присуствовао је аудијенцији. Царица је благословила милосрдне сестре и подарила им иконе, које се носе о врату.

Петроград, 3. септембра. (Званично). Руске су трупе пријешле преко доњег тока ријеке Сапа не наишав ни на какав отпор од стране непријатеља, који се од својега поразга стално повлачи. Руси, пошто су заузели Гродек и дошли до

Мосчиска, сад су свега на један дан марша испред Пшемисла. 1. септембра није јављено да је било икакве борбе у источној Прусској.

Петроград, 3. септембра. Цар је подарио орден Св. Ђорђа четвртог степена генералу Ратку Димитријеву за велике услуге учињене у борбама против непријатеља. Увјеравају да је нарочито изасланство из Букурешта отишао у Рим да се обавијести о политичким плановима Италије. Пред Краљевском Палатом у Букурешту одржана је манифестација у част Русије. Вијести о неуспјесима њемачке војске у Француској пронијеле су се по Њемачкој. Становништво је опколило редакције листова. У Њемачкој је завладала велика паника, нарочито у Баварској. Листови припремају јавно мишљење за пораз војске и привицају публику да се боји Русије као противника. Дипломатски представници у Белгији посјетили су Малин да констатују вандализам, који су починиле њемачке трупе. Сви Чеси и соколи, који су били у Баку, отпутовали су да се упишу као добровољци у руској војсци. У Француској се диве генералу Рузкоме за побједу, које је за добио. Називају га другим Скобелевом. Из Кристијаније јављају, да су Нијемци пронашли још један варварски начин за вођење рата пуштајући у воду mine помоћу лађа за спасавање. Неактивност њемачке флоте изазвала је очајавање у војсци.

Пешта се утврђује.

ПЕТРОГРАД, 4. септембра. Руске трупе енергично гоне Аустријанце. Њихов се пораз продужује. Неки су корпуси потпуно уништени. Руска војска прелази ријеку Сан. Предстраже руске налазе се пред Пшемислом. Брзина војних операција искључује сваку могућност отпора од стране непријатеља, чији су губитци колосални. Према добивеним извјештајима Аустријанци су изгубили око 250.000 мртвих и рањених, више од 170.000 заробљених, више од 400 топова, велик број застава. Путеви су пуни артиљерије и транспортних колона с оружјем и муницијом. Све то непријатељ у свом дивљем бјегству напушта. На Висли руска је војска заузела материјал, који ју био спремљен за градњу мостова, уништила је више пароброда, од којих је један био оклопљен. Треба истакнути очајне напоре Нијемаца, који су се презали да спасу од слома аустријску војску. Активност њемачких корпуса могла се је примијетити на више тачака аустријскога фронта. Тако је на положајима око Туробина њемачка војска изгубила 36 топова и 5000 војника, који су заробљени. На фронту осталих армија пало је у руке руске неколико десетина великих топова њемачких, који нијесу имали времена ни да уђу у борбу. Њемачка помоћ није спасла аустријску војску од страшног пораза, него је само још узвисила сјај руске побједи.

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ

Умро. Краљевски Црногорски Консул из Ђенове г. Маркиз од Ферари јавља Министарству Иностр. Дјела, да је наш вицеконзул у Бордигери Вићенцо Ариго умро.

† Илија П. Јоветић. Пишу нам с Љуботиња: да се је на Дубову у свом родном мјесту у 74. години преселио у вјечност 6. августа, а 8. истога предат матери земљи овај храбри старина.

Пок. Илија је учествовао у ратовима 1858, 1862. и 1876.—8. Као 17-годишњи младић 1858 год. показао се је као храбар војник борећи се међу првима редо-

вима, а 1862. био је рањен од непријатељског куршума.

У великом боју на Фундини добио је неколико рана од непријатељске сабље. У боју на Загоричу изгубио је оба брата Богдана и барјактара Мата.

Пок. Илија у почетку рата 1912. као и овога, покушавао је, да стави живот у одбрани Господара и Домовине, као што га и у ранијим није жалио. Али, обрван старошћу и болешћу, приморан је био, са сузама у очима, враћати се кући.

Како у војсци, тако и у грађанству пок. Илија је уживао добар глас и свуда је радо приман у друштву као поштен човек и храбар војник.

За његове ратне и грађанске заслуге био је одликован од Њ Вел. Краља са пет ордена.

Лака ти родна земља, храбри покојниче.

Прилог Црногорском Црвеном Крсту. Од почетка овога рата друштву Црвеног Крста стигли су даље ови прилози:

Г. Војвода Илија Пламенац, и г. д-р Огњеновић уписали су се за члана оснивача са улогом од перпера 60; приложили г. г. Урош Марић, апотекар, перп. 651-02, Милоња Лолић, апотекар, перп. 759-23, Атанас Златаров, трговац из Цетиња, перп. 30 и Терентије Јаковљевић-Таросов трговац из Москве, преко г. Крста Абрамовића, правника, рубаља 10.

САВЕЗНИК

— Аркадије Аверченко —

Њемачки посланик при италијанском двору долази код италијанског дипломате и вели:

— Имам за вас писманце. Из Берлина.

— За мене! — чуди се дипломата. — А од кога ли је то?

— Не баш вама лично, већ нашем краљу од нашег краља.

Италијански дипломата узима писмо и ставља га на сто.

— Добро! Предаћу га тек се укаже прилика.

— Не кад се укаже прилика. Писмо је хитно. Боље га ви сад одмах прочитајте.

— Како ћу га ја прочитати, — увија се Талијанац, — кад није на мене адресирано?

— А то је све једно... За вас нема тајна. Читајте, читајте! Италијански дипломата слеже раменима, отвори писмо и стаде да чита:

„Драга моја, стара кућо!“ Но, — примјећује он, прекидајући читање, — баш ме Виљем воли. Кратко и јасно зове ме: моја кућо!

— Није то вас, — узнемири се немачки посланик, — већ нашег краља.

— Ах, да, истина... Но шта је то он још ту нашкрабао. „Код нас је све да Бог поможе, што и теби желим“. Хм... Хм... Одиста? „Жена те поздравља. Увијек те се сјећа; како је симпатичан тај краљ италијански, вели... Добар, наредан; ђеца су ми добро, само кронпринц кашље. Код нас је све добро. Јуче сам држао говор народу, испао је баш мајсторски. У потоње доба киша пада. У осталом све је добро. Пошао сам био у Ахен, па сам се вратио, тамо је досадно. Иначе све је добро. Како се соколе твоји Италијанци? Да дивна народа! Ја сам манит за њима. Поздрави их. Код нас је све као и раније, да Бог поможе. Је ли и код вас било помрачење сунца? Код нас јесте. Јеси ли се преплашио или не? Вала баш смијешна работа: овамо ко бајаги дан, а мрачно и звијезде на небу. Но не рачунајући помрачење, све остало иде као намазано. Желим ти свако добро. Пиши ако узимаш кад... Љубим те безбројно пута... Жена те поздравља. Твој камрад Вили.

Да, у мало не заборавих... Не можеш ли ми учинити једну малу услугу? Овамо се у нас замијешало нешто као бајаги рат са Француском, те би те добро молио ако би могао кренути твоју војску пут француске границе... Знаш, онако, у једну малу војничку шетњу. Молим те, учини то. Много ћеш ме обавезати. Твој Вили.

Р. С. Ах, да! Изгледа да нам је и Русија објавила рат. Но то је већ беспослица!

Р. Р. Р. С. Заборавих да ти речем да нам је и Енглеска објавила рат. Па и Белгија и Јапан, — но већ знаш, сва та ситнарија. Пошљи војску. Љуби те твој В.

Р. С. Р. С. Р. С. Моја жена поздравља твоју и вели да ће јој у брзо послати неке нове интересанте кројеве. Чекам“.

За вријеме читања њемачки је посланик с притајеним узнемирењем посматрао Италијанца и кад овај доврши, запита га:

— Но, што ви на то велите?

— Шта да речем?... Није то добро што кронпринц кашље. Треба да пије млијека, оно ублажава.

— Не, ја вас питам односно... изашиљања ваше војске на границу.

— Какве војске?

— Та ваше.

— Што велите? Нема у нас никакве војске!

— Како нема? Па како сте ви то без војске?

— А ето тако и живимо. Оно истина је незгодно, али шта да се ради. Тако се мора!

— А ма, молим вас, не могу да појмим да једна држава, као што је Италија, нема војске.

— Помислите. И мени је, право да вам кажем, чудновато, па ако ћете и љут сам због тога.

— И артиљерије немате?

— Какве артиљерије?

— Та топова, мортира, хаубица и томе подобно.

— Био је негдје један топ, па се некуд забацио... тражили га, тражили, па најпослије манули руком.

— И коњице немају?

— Јесу ли то они те на коњима јашу?

— Да.

— Таквих нема. Оно по моме мишљењу, опасно се и пењати на коња. Попнеш се па те још збаци, и поврх тога можеш главу да расцопаш.

— А ја мало час, кад сам ишао к вама, видио сам два војника с перјаницама на глави... Иду улицом. А ви тврдите: нема војника...

— А, ви о тијема говорите... То су некакви особењаци. Натакарили перје на главе па се тако шетају. Изволте, ми ће мо их послати на границу.

— А колико их је?

— Ви сте двојицу видјели?

— Двојица и јесу.

— Је ли то све што ми можете рећи?

— Како све, — кликну Италијанац. Много вам још шта имам рећи.

Поклоните се Виљему, пољубите кронпринца од моје стране. Супрузи његовој поклон... Шта, већ одлазите? Та сједите још. Желим свако добро... Пардон, тамо је оцаклија... Врата су улијево. Не тамо, то је прозор. Но, то су врата. Ђузепе, дајте капут његовој свјетлости.

* * *

У румунског дипломате сједи њемачки посланик и вели му:

— Ја, знате, мало сам шетао, па као велим: хајд баш мало да сврнем.

— И врло сте лијепо учинили. — ману главом Румунац. — Желите ли цигару? Шта се чује пово?

— Тхе... ништа ванредно. У осталом, има нешто: ми ратујемо.

— Чуо сам. С ким?

— А ђаво би га знао, ја сам се већ побркао. С Француском, Енглеском, Русијом, Белгијом.

— Са свима?

— Са свима.

— А Португалија?

— Шта, зар и Португалија, — зачуди се Нијемац — ја, шта више, нијесам ни знао.

— И Јапан?

— И Јапан! Гле' те, молим вас. Први пут чујем. Истина ја у потоње доба и не читам новине, нема ничег занимљивог...

Њемачки посланик запали цигару и направивши равнородно лице, зашита:

— Но, а како ви живите?

— Па, онако, није лоше.

— Сигурно све о Бесарабији сањате, објешенаји једни!

— Не више; о Трансилванији.

— Е о Трансилванији не може, Она је наша. А Бесарабија може.

— А како ви мислите?

— Како вам се допада цигара? — пита румунски дипломата.

— Добра је, хвала. Дивна земља Бесарабија. Богата.

— Да.

— Но, па како ви?

— Хвала. Лијепо, да Бог поможе.

— Та не говорим ја о томе. Придружите се нама. Ми штитимо правичну ствар.

Румунац пуши.

— Добићете Бесарабију. А?

— Тешко је сад доћи до добрих цигара, — примјећује Румун. — Да није та сува?

— Сува је. Но па како?

— Прави љубитељи не воле баш суве цигаре.

— Али ја говорим о вашем наступању. Хоћете ли се придружити?

— А по неки пут, не лези ђаволе, — наставља Румун, — донесе ти онако кријући кутњу цигара; бајаги контрабанд, платиш напредно, а овамо цигаре право ђубре.

— Могли би вам нешто одвојити од словенских земаља. Хоћете ли нам помоћи, а?

— У осталом, има их доста који налазе да су боље цигарете од цигара. Шта ви мислите?

— Ја? Ја велим, довршите вашу мобилизацију, па с помоћу Божјом преко границе. Бога ми, нећете се кајати. А?

— Да нијесте на вјетру, — забрину се Румун.

— Не. Но, што велите?

— Изгледа ми као да овдје има промаје.

Објесивши главу, дуго је ђутао њемачки посланик.

Устаде, уздахну:

— Но, идем.

— Та куда, посједите још. Желим свако добро. Али, није то ваш шешир; то је канабетски јастук. Шешир вам је у предсобљу. Не вриједи бити тако растројен, плунте ви на то. Даће Бог д' ако вас промине.

*

У бугарског дипломате сједи њемачки посланик и говори:

— Шта желите, то ћемо вам и дати. Од Србије одвојићемо комад и даћемо вама, од Турске такође, па онет вама. Од Бугарске комад на вама.

— Та како ћете од Бугарске, кад је она наша, — препаде се Бугарин.

— Ах, да, истина. Но од Румуније, од Италије...

— Ми би хтјели што год и од Грчке, — примјети Бугарин.

— Па, може се и од Грчке. Тек се рат доврши одмах ћемо вам што треба одрезати.

— Како, кад се рат сврши? Не, дајте ви нам сад одмах.

— Та како сад, кад још није ништа сигурно. Ви само ступите у рат, па тамо ће се већ видјети...

— А ја, не може то тако. Ми Бугари не можемо тако. Најприје одвојте од Србије комадешку.

— Та, разумијете, чудновати човјече, да ми још ратујемо са Србијом. Што можемо да вам од ње сада одвојимо? Но, ето узмите је сву. Хоћете ли?

— Зар неосвојену? Хвала лијепо, најприје ви њу тамо освојте.

— Што ћете ви нама тада, када ми све будмо освојили? Тада нам нијесте од потребе.

— Добро, ма ми друкчије нећемо.

— Ја не разумијем, како ви можете да тражите у напријед оно, што ми тек са вашом помоћи имамо да освајамо.

— Тхе, слабо ви што разумијете. А ми, бре, разумијемо.

— Значи — то је отказ?

— Ах, не! То је сагласност само под извјесним условима.

— С тугом у очима подиже се Нијемац с бугарског фотеља.

— Одлазите? Збогом. — Не, не... не мојте се с тим руковати, тоје мој slugа.

*

Сједи њемачки посланик код турског дипломате, па му вели:

— Турска ће нам помоћи, надам се.

— Колико год хоћете, — кличе одушевљено Турко.

— Не, озбиљно?

— Најозбиљније. Ми љубимо Германију и све смо спремни за њу да уради-мо. Нох!

— Хвала! Искрена вам хвала! А ми вас већ нећемо оставити и ако вам је што потребно...

— Потребно је, — прихвати живо Турчин. — Прије свега су нам потребне паре.

— Нешто их је и код нас мало сада, Бога ми, — намршти се Нијемац, — но добро. Даћемо.

— Такође и хране, — вели Турчин.

— Ми ћемо вам дати новаца, па ви купите хране.

— Јок, паре за себе, а храну за себе.

— Добро, — уздахну Нијемац.

— Треба нам и оружја. Артиљерија.

— Зар је ви немате?

— Па откуда нам, кад су све Младотурци покрвали. Затим треба нам и што-гођ оклопница.

— Зар и флоте немате?

— Одакле нам?

— Е, ви можете оклопнице код нас купити.

— То можемо, само нам дајте најприје пара.

— Ма то му некако чудновато излази. Је ли то све?

— Готово све. Да. Треба нам и војника.

— А гдје су ваши?

— Какви наши војници, тоје права несрећа.

— Дозволите, — замишљено примјети Нијемац — ако вам ми дадемо новаца, оружја, флоту, војску — онда каква нам корист од вас?

— А морално задовољство да је бар Турска с вама? Зар је то мала ствар? У осталом, ако нећете...

— Хоћемо, аман — препаде се Нијемац. Хоћемо, Бога ми. И не могавши више одољети срцу, заплака се на раме турском дипломату.

А нови савезник, с једном руком њежно обухвативши струк Нијемчев, с другом на деликатни начин извуче из кравате расплаканог Германца иглу у бриљантима.

Цетиње, 2. септембра 1914.

С руског Шуњо.